

na Primorskem — kjer jih sploh ni — zahtevali svoje visoke šole.

V isti postavki imajo potem tudi Italijani za trgovsko šolo Revoltello izkazanih kot podporo še 15.000 K, torej v tej postavki Italijani, ki so v deželi v manjšini, 145.000 K; Slovinci in Hrvati, ki so v ogromni večini — nič!

Prezreti pa ne smemo dejstva, da celo Nemci, ki so na Primorskem le priseljenci, zahtevajo v slučaju, da pride laška univerza v Trst, tudi nemške stolice tu, dasi imajo v Gradcu vseučilišče in tehniko.

Se bolj krivična je za nas postavka glede srednjih šol. Tu namreč tembolj občutimo krivico, ker vlada protežira v tej deželi namesto slovenskega — nemško šolstvo.

Na Primorskem, kjer se o Nemcih in nemškem narodu sploh govoriti ne da, izda vlada za nemške šole — ki so pa zidane in obstoje le zaradi pohajanja slovenskih otrok vanje — letno 741.626 K rednih izdatkov.

In če primerjamo to postavko z italijansko vsoto, tedaj vidimo, da je krivica še večja: Italijani, ki jih je tu več od Nemcev, dobe manj podpore, in sicer le 501.000 K.

Nemci dobe za: gimnazijo v Gorici 190.460 K, za gimnazijo v Trstu 179.228 K, za realko v Trstu 123.000 K, za realko v Gorici 73.000 K, za gimnazijo v Pulju 85.000 K, za realko v Pulju 89.464 K, torej skupaj 741.626 K.

Pri primerjanju teh števil pa ne smemo pozabiti, da nemške posesti v teh mestih sploh ni!

Poleg tega ne smemo pozabiti, da sprejemajo Nemci tudi za novi zasebni licej izredne podpore 10.000 K, ki narašča baje celo na 40.000 K, in da je vlada kupila za nemško-nacijonalne političke namene lansko leto tudi poslopje šol, sester v ulici Besenghi za ogromen denar 1 milijon kron.

Italijanov je več kot Nemcev na Primorskem, a njih postavka tu znaša le 501.000 K, in sicer: za poddržavljen obč. realke v Trstu 150.000 K, za gimnazijo v Kopru 68.845 K, za realno gimnazijo v Pulju 60.703 K, za licej v Pulju (izr. podp.) 4000 K, za trgovsko in nautično šolo v Trstu in Mali Lušnji 217.452 K, skupaj za Italijane 501.000 K.

Hrvatom, ki po številu lahko konkurirajo z Italijani in Nemci v tej deželi, je v tej postavki izkazano za gimnazijo v Pazinu 73.436 K.

Slovinci, ki so v večini na Primorskem, nimajo tudi v tej postavki — nič!

Pa bodimo do pičice pravični in natančni ter upoštevajmo še vzporednice na gimnaziji v Gorici ter recimo, da od 190 tisoč 460 K odpade 60.000 K na slovenske in laške razrede.

Če odštejemo teh 60.000 K, ki so postavljene za Slovence in Italijane, tedaj ostane Nemcem še vedno 681.626 K. Od 60.000 K + 6000 K odpade na Lahe 30.000 K + 3000 K, tako da imajo Lahi potem od vlade izdatkov za srednje šole skupaj 534.000 K.

Za vse Primorske Slovence ni direktno v proračunu — nič; le če se vzame izdelek izven postavke ali iz postavke same, tedaj bi prišlo na vse primorske Slovence za srednje šole 33.000 K.

Ta vsota je z izdatki za Nemce in Italijane ravno proporcno v diametralnem razmerju s številom prebivalstva in s potrebami.

Glede učiteljskih je proračun sledeči: Izdelek za žensko učiteljsko v Gorici se lahko prišteva za vse tri narodnosti (slov., ital. in nemško) na enake dele in znaša 203.657 K.

Lahi dobe poleg tega še za učiteljske v Kopru 56.938 K, in v Gradiški 47.727 K, torej še posebe 104.665 K.

Slovinci dobe v tej postavki še za moško učiteljsko v Gorici 79.283 K, za pripravnico v Tomaju 3625 K, torej skupaj 82.908 K.

Če primerjamo, dobe manj od Italijanov.

Hrvati dobe za učiteljske v Kastvu 53.320 K.

Torej tudi v tej postavki proporcno vlada ni pravična do Slovencev!

Najkrivičnejša je pa postavka glede ljudskega šolstva!

Tu skrbi vlada le za Nemce in indirektno prisiljuje Slovence in otroke slovenskih stršev v nemške šole; kakaj nemške šole se vzdržujejo in širijo le na podlagi otrok slovenske narodnosti.

Nemci dobe za ljudske šole: Piazza Lipsia (moško) 149.033 K, Piazza Lipsia (žensko) 146.551 K, Fontana 159.042 K, Pulj 31.233 K, Mornarska šola v Pulju 7200 K, za razne remuneracije na Goriskem in v Istri 14.000 K, skupaj 507.059 K.

Najznačilnejša je tu postavka 14.000 K, ki je očitno postavljena za podpira-

nje šulvereinskega šolstva na Primorskem.

Za Italijanske šole ne da vlada v tej kategoriji nič.

Za slovenske ljudske šole — en otroški vrtec v Gorici za celo Primorsko — 1500 K.

Za hrvaško ljudsko šolstvo — nič!

Primerjajmo zopet te postavke državnega proračuna in reči moramo: **Država protežira na Primorskem Nemce in očitno namenoma prezira Jugoslovane!**

Poleg tega je pod klavzulo »za razvoj ljudskega šolstva« še postavka 150.000 K. Kam gre ta denar, ni povedano! Za slovenske šole gotovo ne, ker vsi poddržavljeni učitelji na družbini šoli so všteti v proračunu k nemški šoli na Lipskem trgu. (Medklic: Morda gre ta denar za avstrijske šole v Carigradu, Solunu in Albaniji!)

Po bodimo do pičice pravični in odštejmo še znesek 45.000 K (za slov. drž. učitelje na C. M. šoli) od nemške postavke, vendar ostane še za nemške ljudske šole na Primorskem postavka 462.059 K.

Od postavke 150.000 K recimo, da gre res nekaj za hrvaške šole v Istri, gotovo pa gre tudi od tega zneska večina, recimo 100.000 K, še za razne nemške šulvereinske šole v Trstu, Šklednju, Opatiji itd.

Država izda za šolstvo na Primorskem za:

Nemce	1.150.000 K
Lahe	780.000 K
Hrvate	180.000 K
Slovence	170.000 K

Krivico države in vlade torej spoznamo v tem, da izda za Slovence in Hrvate država manj kot tretjino tega, kar izda za Nemce, več kot polovico manj kot za Lahe in le šesti del skupnega izdatka od tega, kar izda za nemško in italijansko šolstvo.

Krivico države in vlade

pa spoznamo še jasneje, če primerjamo uradno statistiko ljudskega štetja in vidimo, da je 6000 otrok slovenske narodnosti samo v Trstu postavljeno na cesto, medtem ko za nemško šolstvo v tej deželi vlada izdaja milijone. (Dalje.)

Zveza slov. učit. v Avstriji.

Brzojavno poročilo.

Dunaj, 26. novembra. Danes je imel glavni odbor Zveze slovenskega učiteljskega v Avstriji tukaj sejo. V razpravi so bila najaktualnejša šolska in učiteljska vprašanja. Posebno so bili predmet razprav: 1. izprememba § 55. drž. šol. zakona; 2. sanacija deželnih financ; 3. češke šole na Dunaju; 4. poklicanje učiteljev v višje šolske urade; 5. višja izobrazba učiteljskega; 6. znižanje železniških vozniških cen za učiteljske. V Zvezo se sprejme Vilna, organizacija ukrajinskega učiteljskega v Bukovini, tako da šteje Zveza sedaj 13 deželnih organizacij. — Posebna debata se je razvila o skrajno mučnem in neznošenem položaju naprednega učiteljskega na Kranjskem, Predsedstvo Zveze izda o tem posebno spomenico. Prihodnja skupščina Zveze se vrši meseca avgusta l. 1913. v Ljubljani o priliki 25 letnice Zaveze avstrijskih jugoslovanskih učiteljskih društev in ob III. slovenskem vsešolskem zletu.

Pevski zbor učit. Zaveze.

Dne 19. novembra popoldne so se sešli mnogi glasbeniki in pevci v prostorih »Učit. tiskarne« v Ljubljani da zasnujejo vseleidalno pevsko združenje pod okriljem naše Zaveze.

Interesantna in uvaževanja vredna navodila pa je poslalo na ta sestanek tudi nekaj priznanih naših skladateljev in učiteljev pevcev.

Po poročilu Zavezinega tajnika se je vnela med prisotnimi živa debata o zasnutku stajnega učiteljskega pevskega zbora.

Podrobnosti, ki so za vse naše učiteljske tako važne, prinesemo natančneje v prihodnji številki. Z ozirom na slabo finančno stanje in na skrajno neugodno sedanje stališče naprednega učiteljskega se sklene, da se ustanovi pod okriljem Zaveze — po vzorcu moravskih učiteljev — za sedaj samo stalni moški pevski zbor, v katerega se vabijo vsi napredni učitelji in srednješolski profesorji. Ta samostojni pevski zbor oskrbi lastna pravila z določenim poslovnim redom in posebnim pevskim skladom.

Misel, ki je obrazložena v »Oklicu«, da se namreč pritegne vse v Zavezi stoječe učiteljske v svrhu redne in sistematično urejene nadaljne izobrazbe na pevškem polju, se prekoslej odbrži v evdenci.

V pripravljani odbor so bili voljeni: soglasno naslednji:

Hinko Družovič in Rajko Vrečar (za Štajersko); Emil Adamič, Karel Mahkota in Gustav Waschte (za Primorsko); prof. dr. Pavel Kozina in prof. Ivan Masten (kot zastopnika srednješolskih profesorjev); Rudolf Dostal, Ludovik Drmelj, Engelbert Gangl, Karel Humek, Ferdo Juvanec, Janko Levstik, Janko Likar, Fran Marolt, Alojzij Novak, Josip Pavčič, Andrej Rape, Anton Razinger, Vilibald Rus, Vendelin Sadar in Janko Žirovnik (za Kranjsko in Ljubljano).

Z vzklikom so bili izvoljeni v pripravljani odbor: predsednik Janko Žirovnik, njega namestnik Anton Razinger, tajnik Vilibald Rus in blagajnik Vendelin Sadar.

Prva seja tega odbora ki postavi vso zadevo na stalna tla, se vrši na praznik, dne 8. decembra 1912, ob 3. uri popoldne v prostorih »Učit. tiskarne«.

Iz naše organizacije.

Skupne zadeve:

Iz vodstva Zaveze.

S III. vodstvene seje upravne dobe 1912/13 (10. novembra 1912).

1. Korektor »Učit. Tov.« večkrat ni dobil v pregled posameznih števil, kar je bilo vzrok, da je časih v stanovskem glasilu kar mrgolelo napak. Vsa zadeva se je uredila.

2. Občni zbor društva »Korotan« v Celovcu je pozdravila Zaveza pismenim potom.

3. Resolucija glede stalnega nameščenja okrajnih šolskih nadzornikov, sprejeta na zadnji naši skupščini, se je odposlala na Dunaj c. kr. ministrstvu za uk in bogočastje.

4. »Ljubljansko učiteljsko društvo« je prijavilo v pomnoženi pripravljani odbor za 25letnico Zaveze 3 članice in 11 članov.

5. Vodstvo Zaveze ukrene dogovorno s predsedstvom »Učit. tiskarne«, da se izvršuje odpošiljanje »Učit. Tov.« redno vsak petek ob določeni uri.

6. Razprodajo mladinskih spisov, ki jih je založila Zaveza, vzame v nadaljno oskrbo Zaveza sama.

7. Zaveza knjižnica, ki je spravljena v steklenih omarah v načelstveni sobi »Učit. tiskarne«, se uredi. Napravi se natančen katalog vseh knjig.

8. Stare letnike »Učiteljskega Tovarisa« uredi njega upravnik. Isti napravi vsak teden sproti tudi zaznamek preostalih novih števil stanojskega glasila.

9. Nekatera učila »Šolskega muzeja« so se prodala »Družbi sv. Cirila in Metoda«. Zaveza je dobila zanje 10 kron.

10. »Zveza slovenskega učiteljskega v Avstriji« je poslala vsem članicam besedilo ogorčenega protesta zoper nemško nasilje napram češkim šolam na Dunaju.

11. Na sestanek glede ustanovitve »Pevskega zbora Zaveze« so se vabile učiteljske deželne Zveze in nekateri glasbeniki iz učiteljskih vrst.

12. Došla je zahvala pevskega društva »Hajdrih« za soudeležbo pri slavnosti 25letnice društvenega obstoja.

13. Državnega poslanca dr. Vlad. Ravniharja se je obvestilo s primernimi podatki za stran neke interpelacije pri našem ministrstvu.

Učiteljsko društvo za brežiški in sevniški okraj je zborovalo dne 17. novembra 1912 v šoli na Vidmu. Navzočih je bilo s predsednikom vred 28 članov in članic ter gosti iz Celja, Krškega, Artič in Vidma.

Vzeli so se na znanje dopisi — došli društvu od zadnjega zborovanja, in poročili o Zvezinem in Lehrerbundovem zborovanju.

Glavna točka tega zborovanja je bilo predavanje predsednika tov. Knapiča: »Spomini ob društveni štiridesletnici«. Bila je to natančna slika o delovanju in razvoju našega društva od njegovega početka do današnje dobe. Veliko delo je zahtevalo mnogo skrbljivosti in požrtvovalnega napora. Poslušalci so poslušali predavanje z največjim zanimanjem.

Po zborovanju se je sestalo učiteljsko pri Podjedu, da natihem proslavi ta dan. Zakaj hrupne slavnosti v našem položaju niso umestne. Počastili so nas krški tovarši in tovarišice s svojim posetom.

Štajersko.

Učiteljsko društvo za ormoški okraj zboruje v četrtek, dne 4. decembra 1912, ob 10. uri popoldne v ormoški okoliški šoli po nastopnem vzporedu:

1. Zapisnik zadnjega zborovanja.
2. Dopisi in društvene zadeve.
3. Poročilo delegatov v Zavezini skupščini v Celju.
4. Eventualno predavanje. — Cenjeni tovariši in tovarišice se pozivajo, da se pripravijo za kratko aktualno predavanje. Podovatejša bomo potem pri zborovanju izmed pripravljenih izvolili.
5. Pobiranje članarine za Slov. Šolsko Matico. — Kdor ne pride k zborova-

nju, naj članarino pošlje poverjeniku do 4. decembra, ker je najskrajnejši čas.

6. Slučajnosti.

Odbor.

Gornjegrajsko učiteljsko društvo ima svoje glavno zborovanje dne 8. decembra 1912 v Bočni ob 10. uri dop. po sledečem vzporedu:

1. Nagovor predsednikov.
2. Dopisi.
3. Predavanje.
4. Poročilo tajnice.
5. Poročilo blagajnika, s katerim se naj poravnajo takrat tisti, ki še poprej tega niso storili.
6. Volitev predsednika in odbora.
7. Slučajnosti.

Glede kosila se je javiti tov. nadučitelju v Bočni. K polnoštevini udeležbi vabi najvjučnejše odbor.

Šnarsko-rogaško učiteljsko društvo zboruje dne 8. decembra 1912, ob 2. uri popoldan v Šnariji po sledečem vzporedu:

1. Zapisnik.
2. Dopisi.
3. Bitka na Kosovem (v zgodovini in poeziji), predava g. dr. Ilešič iz Ljubljane.
4. Slučajnosti.
5. K mnogobrojni udeležbi vjučno vabi Tomo Kurbus, t. č. predsednik.

Slovensko učiteljsko društvo za mariborsko okolico je zborovalo dne 7. nov. 1912 v restavracijskih prostorih Narodnega doma v Mariboru. Navzočih je bilo 42 rednih članov. Kot gostje so zborovanju prisostvovali tov. Planer, Gomzi, Lešnik, Mejošek, Čuček in Wudler ml.

Kot novega člana smo z velikim veseljem sprejeli tov. Jože Zemljiča, učitelja v Selnici ob Dravi. Po predsednikovem pozdravu smo rešili dnevni red, ki je imel med drugim sledeče zanimive točke: Dopis Selbsthilfe zaradi obilnejšega pristopi k njej. Tovariš Matija Lichtenwallner nam razjasni pogoje pri društvu, ki so jako ugodni, posebno za mlado učiteljsko. O skupščini v Ptujju dne 29. junija 1912 nam je poročal tov. predsednik v tej v Celju v avgustu pa tov. Vodenik in Pučelik, ki sta ses kupščine udeležila kot delegata. Nato nam poroča tov. predsednik o zadnjih odborovih sejah »Lehrerbunda« in »Zveze«, o svojem delu pri teh sejah ter o sedanjem že boljsem soglasju med obema društvoma. Prihodnje zborovanje bo glavno zborovanje v mesecu januarju 1913.

K. Ptujsko učiteljsko društvo zboruje v četrtek, dne 5. decembra, ob polu 11. uri predpoldne v okoliški šoli v Ptujju po sledečem vzporedu:

1. Zadnji zapisnik.
2. Iz vseli kotov našega okraja.
3. Iz zborovanja »Zaveze«, V. Kajnih, A. Selinšek.
4. Iz naše organizacije:
  - a) Naše gnotno stanje.
  - b) Sankcija zakona o regulaciji učiteljskih plač v Dalmaciji in na Koroškem.
5. O kletarstvu.
6. Predlogi in nasveti.

Odbor ima svojo sejo ob 10. uri v okoliški šoli. Po društvenem zborovanju skupen obed. Ob 2. uri popoldne praktičen pouk o kletarstvu v kletih največjega posestnika vinoogradov na Štajerskem in Ogrskem, gos. p. Konrada Fürsta, Tovarišice, tovariši! Pridite! Gosti, dobro došli! Ivan Klemenčič, t. č. predsednik.

Goriško

Učiteljsko društvo za goriški okraj zboruje v četrtek, dne 5. decembra 1912, v Gorici, v dvorani »Trgovskega doma« ob 10. uri popoldne. Dnevni red:

1. Problem »izobraževanje« na dnevnem redu II. kongresa za izobraževanje mladine in mladinoslovje (v Monakovem od 3.—5. oktobra 1912), predava gospod profesor dr. K. Ozvald.
2. Predlogi.

Zaradi zanimivega predavanja pričakuje polnoštevne udeležbe odbor.

Književnost in umetnost.

Oborova seja »Maticе Slovenske« dne 18. novembra 1912. Gradivo za veliki tehniški slovar je abecedno urejeno tudi že v okviru poedinih črk. — Tisk zemljevida slovenskega ozemlja napreduje; vsi deli so bili v prvi korekturi, nekateri tudi že v drugi in tretji. — Knjige za leto 1912 se dotiskavajo. — Sprejme se drama A. Funtka »Tekma«. — Na podlagi predsednikovega poročila se razpravlja o literarni zapuščini dr. K. Štreklja: za Matico je najvažnejše gradivo »Narodnih pesmi«. »Pravljic in pregovorov«. Za novega urednika »Narodnih pesmi« se imenuje dr. Josip Glonar, uradnik vseučiliške knjižnice v Gradcu. Štrekljevo »Zgodovinsko slovnico slovenskega jezika«, ki je v nekaterih poglavjih (za kakih 25 tiskanih pol) povsem za tisk izdelana, ki ji na nekatera druga poglavja čisto manjkajo, bo laže in uspešneje izdala »Jugoslovanska akademija« v Zagrebu. — Glede nabave Štrekljeve slovenske knjižnice za Ljubljano je predsedništvo